

perspektívában a közép- avagy kelet-európai) valóságot. A helyenként nyomasztóvá váló realizmust játékosabb, néhol egyenesen mesébe hajló történetek ellensúlyozzák, így az olvasó, bármilyen legyen is az ízlése vagy az érdeklődése, könnyen megtalálhatja a kedvére való írásokat. Azt azonban nem árt szem előtt tartania, hogy a fent elmondottak miatt a két kötet csak együtt nyújt valódi körképet az év noveláiról.

WEÉRY IMRE

(Körkép, szerkesztette Körmeny Zsuzsanna, Magvető Kiadó, Budapest, 2002. 273 o. 1490 Ft; Az év novellái, szerkesztette Nagy Gábor, Magyar Napló, Budapest, 2002. 335 o. 2492 Ft)

György Attila: Harminchárom

Harminchárom nevet kellene ideírnom rendre, apák és nagyapák neveit, nemzedékről nemzedékre. Az első név etruszk: Laúkiex Kác Tárkun, „megromlott”, latin nyelven Lucius Caius Tarquinius – az utolsó pedig Antal Györgyé. Nagyjából Róma alapításának 682-ik évében kezdődik az öröklődés rendje, s a leszármazás fonala – miután keresztülszalad a párthus, a római és a hun birodalmon – Székelyföldön, Gyí-

mesközépkoron, 1971 nyarán van elkötve.

György Attila könyve egyszerre család- és világtörténet. Különös műfaj. Harminchárom bekezdés, harminchárom szereplő életesszeneciája: nem történelemkönyv, legfeljebb tabló, harminchárom rácsodálkozás a történelemre. Arra, hogy mi történt velünk. De össze lehet foglalni néhány oldalon akármely élet tanulságait? Egy-egy epizódra, mozzanatra jut csak idő. Egy-egy életeseeményt lehet felvillantani. Ezért kérdés, hogy mi is a műfaja ennek a könyvnek: bármelyik történet regénnyé állhatna össze, és akkor Kodolányival vagy a finn Waltarival lenne összevethető. Így viszont a sebesen pergő képek nem egy szereplő, hanem a történelem képét mutatják.

A történelemét, mely megtréfál, és szereplőit nemzedékről nemzedékre más és más helyre, birodalomba, társadalomba veti; és megmutatja, hogy mennyire esetleges, ki hová születik, hol folytatódik a leszármazás rendje. Aláhúzza, amit ma már világosan látunk, hogy milyen bizonytalan, elavult fogalom az, hogy „faj”. És megmutatja azt is, hogy milyen erős ezzel szemben a hely és kultúra köteléke, mely a hagyományok szűkebb megtartója, a család körében ered: „Valahol minden haza s minden nemzet így kezdődik” – vallja tágabb családjá sorsára te-

kintve a Halom nembéliek György ágából származó Tamás.

György Attila könyve kiváló lehetőséget kínál arra, hogy szerzője a történelem lehetséges nézőpontjainak sokaságát villantsa fel. Nem egy, történelemkönyvből ismert „nagy esemény” hitelesen, mégis görbe tükörben, a választott nézőpont folytán különös színben tűnik fel. Gézafia győzelme – vagyis a magyar államalapítás – a Koppány mellett síkra szálló székelyek szemében csatavesztés, és nem csoda, hogy „minden valamirevaló nemzetséget” Koppány táborában látnak felsorakozni. A történelmi regény általános műfaji kérdése, hogy mennyiben muszáj hitelesnek lennie; mennyiben ragaszkodják, mennyiben térhet el a történelemtudomány éppen hitelesnek mondott (persze mindegyre változó) megállapításaitól. György Attila szerencsés formát talált: a valamással elbeszélés eleve szubjektív, és nem is kívánja a kimondott igazság benyomását kelteni – ugyanakkor elég sokoldalú ahhoz, hogy többféle szempontot kínáljon a történelem értelmezéséhez.

Talán nem lenne légből kapott az sem, ha a *Harminchárm*at a történelem metaforájának nevezném, hiszen több vonatkozásban is tetten érhető benne egyfajta metaforikus szerkezet. Hiszen a harminchárom nemzedék, nemzedékenként átlagosan harminc évvel számolva kilencszázkilencven évet teszi ki – ez

a „csaknem ezer” pedig nyilvánvalóan a magyar államiság ezre is. Nemcsak az a kérdés merül tehát fel, hogy mi a történelem, hanem e számmisztika révén az is felvetődik, hogy *mi, magyarok* mihez kezdünk a *számunkra adott* történelemmel. Hogy az végül Lucius Caius Tarquinius hitét igazolja-e, mely szerint „az istenek tízszer száz évet adnak egy nemzetség életének”; vagy a Bocskait éltető Áronét, aki szerint „feltámad a régi Magyarország. Hiszen ki gondolta volna akár csak két éve, hogy megváltozik a világ, s ismét eljön a gyarapodás ideje?”

PRÁGAI TAMÁS

(*Magyar Könyvklub, Budapest, 2002.*)

Illyés Gyula:

Hűtlen jövő (Válogatott versek)

Meglehetősen elterjedt közvélekedés szerint Illyés Gyula manapság népszerűtlen szerző, egyre kevesebben olvassák, fokozatosan kihullik az élő klasszikusok közül. Való igaz, leginkább néhány hamis legenda kering róla kiirthatatlanul. S részben talán ezek veszik el a kedvet a vele való megismerkedéstől. Dörzsölközik a kezüket a legendák terjesztői. Ugyanakkor azért az is tény, hogy aki elolvassa a *Puszták népét*